

2023-12-01

Ert dnr: U2023/02078

u.remissvar@regeringskansliet.se
annika.jaremo@regeringskansliet.se

Handläggare: Lars Sandberg

Svensk Kollektivtrafiks remissvar Framtidens yrkeshögskola - stabil effektiv och hållbar (SOU 2023:31)

Svensk Kollektivtrafik är bransch- och intresseorganisation för de regionala kollektivtrafikmyndigheterna och länstrafikbolagen i Sverige. Normalår görs mer än 1,7 miljarder resor i våra medlemmars trafik, vilket motsvarar 99 % av landets busstrafik och 90 % av landets persontågstrafik. Kollektivtrafiken har kommit mycket långt i arbetet mot fossilfrihet. Den upphandlade busstrafiken drivs i dag till över 92 procent av förnybara drivmedel eller el. Spårvagns- och tunnelbanetrafiken drivs helt med el och tågtrafiken drivs nästan helt med el. Våra medlemmar ansvarar också helt eller delvis för färdtjänst, riksfärdtjänst, sjukresor och skolskjuts.

Sammanfattning av utredningens förslag

Utredningen föreslår bland annat att

- Yrkeshögskola ska växa och att antalet utbildningsplatser ska öka för att möta framtida behov av yrkeskunnande.
- Staten bör ta ett större ansvar för att det finns en fungerande infrastruktur för yrkeshögskolan för att yrkeshögskolan ska kunna möta framtida behov.
- Utredningen lägger flera förslag som den bedömer behöver vara vägledande för yrkeshögskolan i framtiden och för den kommande reformeringen: att arbetsmarknadens behov även fortsatt ska styra yrkeshögskolan, att tilliten till yrkeshögskolan ska vara hög och att spelreglerna ska vara tydliga så att det blir lätt att göra rätt.
- Staten behöver ta ett långsiktigt ansvar för finansiering av utbildningsmiljöer för investeringstunga utbildningar på fler orter för att skapa långsiktiga planeringsförutsättningar. Utredningen bedömer också att nivån för ersättning till utbildningar kan behöva justeras för att anordnare ska ha möjlighet att använda sig av sådana utbildningsmiljöer.
- En utredning ska få i uppdrag att identifiera behovet av utbildningsmiljöer och utreda hur staten på ett samhällsekonomiskt sätt kan stimulera att sådana miljöer skapas. En fråga för utredningen bör även vara om det behövs särskilda stimulanser för miljöer som gör att nya tekniska innovationer kan användas i utbildningarna.
- Yrkeshögskolan ska utvidgas med permanenta medel både för program och kurser.

Svensk Kollektivtrafiks synpunkter

Yrkeshögskolan i framtiden

Sverige har akut brist på personal till kollektivtrafiken. Redan i dag leder personalbristen till inställda tåg och bussar och sämre punktlighet. Samtidigt krävs utbildad personal för att kollektivtrafiken ska kunna minska transportsektorns klimatutsläpp genom ökad kollektivtrafikandel och ökad transporteffektivt¹ och för att kollektivtrafiken ska kunna stärka jobb och tillväxt genom snabb, effektiv och punktlig pendel- och regionaltågstrafik.

Yrkeshögskolan har en viktig roll i att förse svensk arbetsmarknad med kompetens. Som utredningen skriver är det till exempel avgörande för tillväxt och välfärdens utveckling, samtidigt som nya krav på arbetsmarknaden ställs genom behovet av omställning av samhället i en hållbar riktning. Svensk Kollektivtrafik ställer sig därför bakom utredningens förslag om yrkeshögskola ska växa och att antalet utbildningsplatser ska öka för att möta framtida behov av yrkeskunnande. Att öka antalet utbildningsplatser inom yrkeshögskolan är särskilt viktigt för kollektivtrafiken och tågtrafiken. De närmaste åren behöver över 10 000 buss- och lokförare anställas.² Men det saknas inte bara förare. Utan även omkring 2000 trafikledare, järnvägsingenjörer, kart- och mättekniker, tågtekniker, bantekniker, spårsvetsare, kontaktledningstekniker, signaltekniker och bussmekaniker måste rekryteras.³ Utan lokförare, bussförare och samhällsbyggare stannar Sverige. Bokstavligen.

Svensk Kollektivtrafik och de övriga bransch- och intresseorganisationerna inom kollektivtrafiken har enats om ett gemensamt mål att 4 av 10 motoriserade resor ska vara kollektiva år 2030 för att minska klimatutsläppen och för att tillvarata kollektivtrafikens potential att vidga arbetsmarknader och underlätta för företag att rekrytera rätt kompetens i syfte att öka produktiviteten, sysselsättningen och tillväxten. Målet kommer öka personalbehoven ytterligare inom kollektivtrafiken.

I likhet med utredningen anser vi att staten bör ta ett större ansvar för att det finns en fungerande infrastruktur för yrkeshögskolan för att yrkeshögskolan ska kunna möta framtida behov. Svensk kollektivtrafik ställer sig även positiv till utredningens vägledande förslag för yrkeshögskolan i framtiden och för den kommande reformeringen: att arbetsmarknadens behov även fortsatt ska styra yrkeshögskolan, att tilliten till yrkeshögskolan ska vara hög och att spelreglerna ska vara tydliga så att det blir lätt att göra rätt.

Svensk Kollektivtrafik vill även understryka vikten av att yrkeshögskolan ska erbjuda utbildningar geografiskt brett i landet.

Kapitel 7.8.2 Stimulera utbildningsmiljöer som skapar förutsättningar för investeringstunga utbildningar i ett flexibelt system

Utredningen pekar på att enskilda utbildningsanordnare har svårigheter att ensam finansiera lokaler och materiel för vissa investeringstunga utbildningar, exempelvis lokförarutbildningar. Utöver att utbildningsanordnare har svårt att finansiera nya anläggningar så finns det ingen garanti för att de miljöer som används för samhällsviktiga utbildningar kommer att finnas kvar långsiktigt.

¹ [Svensk Kollektivtrafik \(2023\) Kollektivtrafikens bidrag till transportsektorns klimatmål Med Svensk Kollektivtrafiks 40-punktsprogram](#)

² [Transportföretagen \(2023\) Tempen på bussbranschen](#), [Myndigheten för yrkeshögskolan \(2023\) Områdesanalys: Järnväg. Rapport 2023](#)

³ [Myndigheten för yrkeshögskolan \(2023\) Områdesanalys: Järnväg. Rapport 2023](#) och [Transportföretagen \(2021\) Tempen på bussbranschen. Riksrapport 2021](#)

2023-12-01

Svensk Kollektivtrafik bedömer i likhet med Trafikverket⁴ att utbildningar inom järnvägsbranschen (ban-, el- och signaltekniker) behövs på fler orter och av fler utbildningsanordnare. Vi anser också i likhet med Sveriges Byggindustrier⁵ att det behövs fler övningsanläggningar för utbildningsändamål.

Enligt Trafikverket⁶ täcker inte ersättningen (schablonen) kostnaden för att bedriva järnvägsutbildningarna. Kostnaderna är särskilt höga till följd av krav på utbildningsanläggningarna och att utbildningsgrupperna behöver vara små. Svensk Kollektivtrafik ställer sig därför bakom Utredningen om framtidens yrkeshögskola förslag om att nivån för ersättningen kan behöva justeras för att anordnare ska ha möjlighet att använda sig av sådana utbildningsmiljöer, men vi vill samtidigt passa på att betona att nivån även kan behöva justeras så att utbildningar överhuvudtaget ska etableras. Järnvägstekniska utbildningar har utmaningar med attraktionskraften, vilket i kombination med höga utbildningskostnader innebär ett högt risktagande för utbildningsanordnare. Kombinationen kan leda till att utbildningar inte tillkommer i den grad som är önskvärt.

Svensk Kollektivtrafik ställer sig positiv till utredningens förslag om att staten behöver ta ett långsiktigt ansvar för finansiering av utbildningsmiljöer för investeringstunga utbildningar på fler orter för att skapa långsiktiga planeringsförutsättningar. Däremot ser vi inte behov av ytterligare en utredning, som Utredningen om framtidens yrkeshögskola föreslår, om hur staten på ett samhällsekonomiskt sätt kan stimulera att järnvägstekniska övningsanläggningar skapas. Trafikverket har redan idag erfarenhet och kunskap om järnvägstekniska övningsanläggningar. Trafikverket är huvudman för Trafikverksskolan i Ängelholm, som är en större järnvägsteknisk övningsanläggning. Verket bedriver dessutom ett pågående arbete med att analysera vad en nyetablering av en järnvägsteknisk övningsanläggning kostar. Svensk Kollektivtrafik anser därför att Trafikverket redan nu ska få i uppdrag och anslag för att tillhandhålla en eller flera järnvägstekniska övningsanläggningar.

Utredningen om framtidens yrkeshögskola föreslår att en fråga för den föreslagna utredningen bör vara huruvida det behövs särskilda stimulanser för miljöer som gör att nya tekniska innovationer kan användas i utbildningarna. Svensk Kollektivtrafik anser att det behövs särskilda stimulanser för miljöer som gör att nya tekniska innovationer kan användas i utbildningarna, men inom järnvägen förordar vi satsningar snarast möjligt. Järnväg behöver ny kunskap och innovationer för att ytterligare förbättra transporteffektivitet, minska klimatpåverkan och göra trafikslaget säkrare för passagerare, underhållspersonal, kringliggande verksamheter och andra trafikanter som möter spårtrafiken. Dessa kunskaper och innovationer behöver tas fram i nära anslutning till de institutioner som utbildar den kompetens som jobbar kring järnvägen för att så snabbt som möjligt föras ut på bred front i verksamheten.

Satsningar på forskning och innovation, exempelvis i någon form av innovationsanläggning, skulle få en dubbel användning om anläggningen även kan användas för utbildning av den personal som krävs för att göra den nödvändiga gröna omställningen och förverkliga framtidens infrastruktur. Satsningar på innovativa lärandemiljöer kan öka attraktiviteten för dessa områden samt få fler unga, liksom yrkesverksamma, att se en framtid med goda utvecklingsmöjligheter inom järnvägen. Behoven skulle exempelvis kunna lösas genom stärkta satsningar på testbäddar där lärosäten, företag och regioner samverkar kring framtidens infrastruktur och identifierar kompetensutvecklingsbehov och hur dessa

⁴ Trafikverket (2021) Regeringsuppdrag kompetensförsörjning

⁵ Sveriges byggindustrier (2018) Järnvägstekniska utbildningar och yrken

⁶ Trafikverket (2021) Regeringsuppdrag kompetensförsörjning

SVENSK KOLLEKTIVTRAFIK

2023-12-01

ska mötas. Svensk Kollektivtrafik anser att extra forsknings- och innovationsmedel till Trafikverket och/eller annan myndighet behövs för att möta behoven.

Svensk Kollektivtrafik anser också att det behövs särskilda stimulanser för att öka attraktionskraften hos utbildningar som leder till jobb inom järnvägen och kollektivtrafiken eftersom bl.a. järnvägstekniska utbildningar har utmaningar med attraktionskraften.

Vi anser också att det behövs en innovationsanläggning eller nationellt centrum för utveckling av smarta kollektivtrafiklösningar och utveckling av ett transporteffektivt samhälle. Kollektivtrafiken i Sverige förfogar över stora datamängder som bör nyttjas bättre för att med stöd av AI och digitalisering för utveckling av teknologier och smarta planeringsmodeller för kollektivtrafik. Uppdrag och medel skulle kunna ges till K2 och Trafikverket om att i samråd med de regionala kollektivtrafikmyndigheterna och trafikbolagen ha en testbädd för att testa nya teknologier och smarta planeringsmodeller för kollektivtrafik. Denna innovationsanläggning bör användas för såväl forskning som akademisk utbildning och yrkeshögskoleutbildning.

Kapitel 11 Yrkeshögskolans roll i omställningen mot ett hållbart samhälle

Som utredningen framhåller så bidrar yrkeshögskolan till hållbar utveckling på flera olika sätt. Det sker dels genom att utbildningar utvecklas i takt med arbetslivets behov av kompetenser som innefattar ett ökat fokus på miljö- och klimat och mer generella kompetenser för hållbar utveckling, dels genom att bidra till kompetensförsörjningen av viktiga yrkesroller för samhällets och arbetslivet omställning i en hållbar riktning. Det senare gäller i högsta grad buss- och lokförare, trafikledare, järnvägsingenjörer, kart- och mättekniker, tågtekniker, bantekniker, spårsvetsare, kontaktledningstekniker och signaltekniker som är avgörande för samhällets och transportsektorns omställning. Svensk Kollektivtrafik är därför positiv till utredningens förslag om att yrkeshögskolan ska utvidgas med permanenta medel både för program och kurser för att yrkeshögskolan ska kunna bidra ytterligare till en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar samhällsutveckling.

Svensk Kollektivtrafik anser i likhet med utredningen att det är viktigt att skapa en stark samverkan mellan centrala aktörer i systemet vid en expansion av yrkeshögskolan för att uppfylla yrkeshögskolans fulla potential, både för att öka kunskapen om yrkeshögskolan och främja tillkomsten av utbildningar som möter arbetslivets behov och att öka attraktionskraften i efterfrågade yrkesroller. Vi ser även behov av storregionala kompetensråd för denna typ av samverkan. Samordningen mellan exempelvis bransch, utbildningsanordnare och regioner skulle göra det enklare att förutse vilken kompetens som behövs och underlättar matchningen.

SVENSK KOLLEKTIVTRAFIK

Johan Wadman
VD